

las med sköldpaddsplectron. Två former särskiljas, den milanesiska med 6 par strängar (stämda parvis unison) och den neapolitanska med vanligen 4 par strängar. Den förra formen är dock sällsynt. Den senare har stämningen som violinen. Då sex strängar förekomma, ha dessa ej sällan följande stämning: g h e¹ a¹ d² e². Omfåget är g—e¹. Tonen är spröd, och instrumentet förenas därfor ofta med gitarren. M.-skolor skrefvo bl. a. Bartolucci och Köhler (1850), Schick (1893) och Leonhardt (1894).

Mandom, mod och morske män, marschmelodi från Leksand till text af Richard Dybeck och meddelad af denne senare. Melodien spelades vid ett tillfälle omkring 1830, då ett mindre gymnastikhus skulle uppöras af lärjungar vid gymnasiet i Västerås, af en Lek-sandsyngling (sedermera pastorn i Sala landsförs. Brandberg). Från Västerås' gymnasium kom den till pastorsadjunkten i Orsa Sernander, hvilken meddelade den till Dybeck. Melodien upptogs sedan på Jenny Linds repertoar, hvarigenom den fick god klang i den stora världen.

Mandycewski, Eusebius, f. 18. 8. 1857 i Czernowitz; arkivarie för musikvännernas sällskap i Wien 1887; dr. phil. i Leipzig 1897 på grund af hans arbete för saml. uppl. af Schuberts verk; 1897 lärare i instrumentation och 1900 äfven i musikhistoria vid konserv.; redigerar saml. uppl. af Haydns verk och fortställer Pohls Haydnbiografi.

Manelli, Francesco, f. c. 1595 i Tivoli, Rom, † c. 1670 i Venedig; 1627 domkyrkokapellmästare i Tivoli; ägnade sig efter 1629 åt komponerandet af operor, hvilka uppfördes dels i Venedig, dels i Bologna, Parma m. fl. ställen. Af hans operor, hvilka inleda venetianska skolan, äro endast textböckerna bevarade.

Manén, Joan, f. 14. 3. 1883 i Barce-

lona; violinist; elev af D. Alard; spelade först piano och konserterade som underbarn öfverallt i Europa; efter 1903 har han dock allt mera vunnit anseende som en af sin samtids främste violinister. Som kompositör är han känd genom operorna "Giovanna di Napoli", "Akté" (båda 1903 i Barcelona) och "Der Fackeltanz" (Frankfurt a. M. 1909), symfoniska dikten "Nuova Catalonia", en violinkonsert, en suite för violin och piano med ork., en pianokvartett i Fiss moll (op. 42). M. gästade Köpenhamn 1909 samt Sthlm 1910 och 11. — Sv. biogr. i Sv. Musikt. 1910 s. 9 och 1911 s. 27.

Manér, sätt att spela; äfven beteckning för utsmyckningar af en melodi (drillar, förslag m. m.).

Manica (it.), fingersättning.

Manière d'attaque (fr.), anslag.

Maniereradt föredrag, förkonstladt, tillgjordt föredrag.

Mangold, se Mankell.
Mankell, en väldigtgrenad musikersläkt, vars medlemmar huvudsakligen i Sverige utöfvat en gagnande verksamhet, särskilt kapten Julius M:s undersökningar skulle släkten vara en förgrening i musikersläkten Mangold, hvilken härstammande från Umstadt i Hessen och vars äldste kände medlem är Johann Heinrich M., f. 1689, † 1773; stadsmusikan i födelsestaden. Dennes son Johann Wilhelm M., f. i Umstadt 1716, begaf sig 1741 till Darmstadt, där han blev instrumentist i kapellet och 1806 dog. Han efterlämnade 5 söner (George, August Daniel, Ludwig, Paul och Carl Friedrich), hvilka alla erkrade som musiker i Darmstadt. Dö Johann Hermann ej nämnes bland dessa barn, måste, om Julius M:s antagande är riktigt, stamfadern för Mankellsläkten antingen vara en sjätte son (f. efter George och före August Daniel) eller också en son till en ej bekant broder till Johann.

Släkten Mankell.

Johann Hermann gift m.				I. Johanna Maria Keyser fr. Sthlm II. Pr. Svedman fr. Karlskrona			
I. 2. Abraham	4. Vilhelm August	6. Gustaf	7. Amalia g. m.	II. 9. Julius	12. August	13. Emil Teodor	
3. Julius	5. Vilhelm	8. V. Gnospellius					
				10. Bernhard	11. Hilda	14. Ivar Henning	

I. Johann Hermann föddes i [redacted] et af 60-talet) och utbildades i Paris, där till [redacted]. Han kom sedan till Paris, där han blev inblandad i revolutionärpolitiken och måste fly samma års slut, då [redacted]

Belgien och därifrån till Hernhutarnas församling i Christiansfeld i Nordslesvig, där han blev organist och musikdirektör samt ingick äktenskap med Johanna Maria Keyser, f. i Stockholm; sedan 1792 boende i Christiansfeld. Gerbers lex. omtalar en instrumentist M., hvilken omkring 1799 utgaf en Serenata för 2 klarinetter, 2 horn och 2 fagotter m. m. Detta kan knappast afse någon annan än Joh. Hermann M. I Christiansfeld föddes de fem äldsta barnen, af hvilka en (Georg) ej omtalas inom musiken. Yngsta dottern i första gifvet (Amalia, f. 1813; nr 7 här) ingick 1832 i Christiansfeld trolofning med dávarande bryggaren, sedermera univ.-kapellmästaren i Lund Vilhelm Gnosspelius (gift i Sthlm 18. 12. 1833). Från dem härstamma sedan fru Amalia Planek (se Linköping), hvilken på 1890-talet var mycket verksam för musiken i Linköping. Johann Hermann skilde sig omkring 1832 från sin första hustru och flyttade till Karlskrona, där han blev flottans musikdirektör och kom i stor gunst hos konung Karl Johan. Han gifte nu om sig med en frök. Svedman, född i Karlskrona och hade med henne tretton barn (nr 9, 12 och 13 här). — Af J. H. M:s sju söner omtalas ej mindre än sex som musiker:

2. Carl Abraham, f. 16. 4. 1802 i Christiansfeld, † 27. 10. 1868 i Stockholm; kom 1823 till Stockholm och erhöll s. å. anställning som sånglärare vid Klara skola. Året därefter kallades han till organist i Klara kyrka, blef 1829 musikdirektör vid Sthlms gymnasium och 1833 sånglärare vid Nya Elementarskolan. Alla dessa befattningsar innehade han till sin död. Dessutom var han en längre följd af år sånglärare i Hillska skolan (Barnängen), Wallinska flickskolan och Tyska lyceum. Vid Mus. ak. innehade han 1834–41 befattningsen som lärare i elem. och kyrkosång. LMA 1837. M. var som lärare varmt afhållen och förstod att på ett sällsynt sätt intressera

gamla verkningsfullhet och bli en församlingssång i ordets rätta bemärkelse. M:s hufvudmål var i allt att göra musiken förstådd och älskad af de många, ej de få. Den "lärda" tonkonsten, polyfonien, fugan, den utvecklade instrumentalmusiken såg han med obilda ögon, och tonkonstens sista framsteg slutade enligt hans åsikt före Mendelssohn. Af hans skrifter må nämnas: "Harmonia, anteckningar till befrämjande af en allmänna bildning i musikaliska ämnen" (1833); "Lärobok i musiken med särskildt afseende på sång" (1835); "Musikalier till begagnande vid sångundervisningen i skolor och gymnasier" (1835); "Berättelser ur kyrkomusikens historia" (1841); "Blickar i musiken med inre helgedom" (1849); "Sveriges tonkonst och melodiska nationaldikt" (1853); "Tonkonstens äldsta häder" (1854); "Medeltidens skådespel i kyrkan och på teatern" (1855; prisbel. af Sv. ak., tr. 1862); "Den kyrkliga orgelspelningen" (1862); "Musikens historia" (1864). Af alla dessa är afgjordt den sistnämnda hans betydelsefullaste verk, ej minst därför, att den svenska tonkonsten behandlas så utförligt. M. var ej vetenskapsman, och saknade väl oekskrävande förutsättning att systematiskt ordna det relativt stora materiell han hade under behandling. Den friska, lediga stilens och varma kärleken till uppgiften framtvang emellertid sympati, även där han var som mest ensidig och ohistorisk. Någon grund att bygga en svensk musikforsknings på har han dock ej lagt med boken. — M. var äfven kompositör och skref som sådan förträdesvis solosånger ("Skaldestyeken af Wallin, Franzén och Stagnellus satta i musik"). Hans mest kända verk är kan-taten "Guds lof" (till Wallins text) och en mässa. Dessutom utgaf han sångsamlingen "Sveriges härliga melodier", satta för 2—4 stämmor (1861—64), "Koralbok för skolor", "Enkla melodiska sånger för alt och lägre sopran", m. m. — Litt.: Mus. akts handl. 1869 s. 42 f.; Aug. Blanche, Minnesbilder s. 200 ff.; H. Hofberg, Sv. biogr. handlex.; Nord. Fam. m. fl.

Abr. M:s son, den berömde kapten Julius M. (3), f. 8. 6. 1828 i Sthlm, † 23. 2. 1897, är visserligen ingen musiker, men nedlade under sin verksamhet för skarp-skötteföreningarna ej så litet arbete än-

ven för dessas manskörs organisation. — Abr. M:s broder Wilhelm August (4) var pianofabrikör i Göteborg o. hans son Wilhelm (5) utöfvaade samma yrke först i Göteborg sedan (efter 1854) i Amerika. Wilh. (5) var bröder till den berömde tecknaren Otto August M. Gustaf Adolf M., f. 26. 5. 1812 i Christiansfeld, † 23. 3. 1880 i Stockholm, Abraham M:s andra bröder. Han kom 1833 till Sverige och bosatte sig i Sthlm som pianolärare. 1836 antogs han till organist i Jakobs kyrka och blef sedan äfven kantor vid Jakobs högre apolostolskola. 1853 blef han J. P. Erikssons efterträdare som lärare i orgelspelning vid Mus. ak., på hvilken post han kvarstod till sin död (efter 1859 med professors titel). LMA 1841. 1862 reste han till utlandet för att jämte orgelbyggaren Åkerblad studera Europas berömdaste orglar. 1866 var han led. af kommittén för uppriktandet af en koralmeloditabell. Redan på 40-talet gaf han talrika orgelkonserter i hufvudstaden och landsorten samt var jämte Georg Günther sin svenska samtids främste orgelpelare. Hans egna kompositioner för orgel finns inströdda i hans talrika orgelsamlningar och preludieverk, af hvilka må nämnas: "Tolv lätta preludier"; "Tre häften preludier"; "Stor fantasi för solostämmorna i Gerdserums kyrkas orgelverk"; "Studier vid orgeln"; "Orgelstycken, preludier och fugor"; "Orgelbibliotek", "Orgelnisten", "Musik för kyrkan", "Orgelvänner". — M. var en mild, tillbakadragen natur, som ej gick framåt med broders trotsvissitet utan försiktigt. Den verksamhet han som lärare vid ak. utvecklade var dock både samvetssprång och grundlig. Biogr. i Illustr. Tidn. 3. 4. 1880. — Joh. Herm. M:s första barn i andra giften, Julius (9), blef länsman i Norrland; hans son Bernhard (10) var under Uppsala-tiden en högt skattad O. D.-sångare (f. 23. 10. 1871, lärare vid Östermars lärov.). Dottern Hilda (11) studerade sång vid konserv. i Sthlm o. Berlin samt debuterade vid Oscarsteatern men gifte sig kort därpå. Andra sonen J. August var musikdirektör vid Skara lärov. på 50- och 60-talen, där han med Gunnar Wennerbergs hjälp bildade en orkesterförening, med hvilken han gaf stora konserter i staden. Han utvecklade en

storartad och nitisk verksamhet för musiklivet i staden samt var högt aktad ej minst af Wennerberg, som i honom hade ett godt stöd i alla musikföretag. Yngste sonen Emil Teodor M. (13), f. 31. 7. 1834 i Karlskrona, ägnade sig åt teckning och gymnastik samt blef 1859 teckningslärare i Karlskrona; fr. 1860 i samma egenskap i Härnösand, där han äfven blef teckningslärare vid alm. läroverket o. seminariet. E. T. M. var skicklig violinist (elev af Randel vid konserv. i Sthlm) och deltog redan 1860 i musiksällskapet i Härnösand samt upptog 1893 dess verksamhet, hvarefter han var dess dirigent hösten s. å. och under år 1894. På nyåret 1895 afgick han på grund af sjukdom. Emil Teodor M:s son är

Ivar Henning M., f. 3. 6. 1868 i Härnösand; student 1887; org.-ex. vid konserv. i Sthlm 1889, musiklär. o. kyrkosex. där 1891; studerade 1892—95 i konserv:s pianosoloklass, 1895—99 för pianisten Lennart Lundberg, 1899—1907 musikanmälare i Sv. Morgenbladet och sedan i Sthlmstidn.; fr. 1899 privatlärare i Sthlm i piano och harmoni. M. har utgivit flera pianokompositioner, af hvilka särskilt tre ballader vunnit erkännande. Hans kompositioner visa en egenartad, individuell stil med nya klangverkningar. M:s verk ha blifvit uppmärksammade i utlandet, där de vunnit ej ringa spridning.

Rörande släkten Mangold se Fétis, Biogr. univ.; rör. släkten Mankell personliga medd. af Henning M.

Mannborg, Karl Theodor, f. 9. 11. 1861 i Karlstad; kom 1886 till Tyskland, där han 1889 i Borna i Sachsen (1894 flyttad till Leipzig) grundade en harmoniumfabrik, hvilken blef den första i Tyskland, som använde de amerikanska orglarnas princip med sugvindsystem. Fabriken erhöll hastigt stort anseende.

Mannerheim, Anna Johanna, f. Ehrenrooth, f. 17. 7. 1862 i Nastola, Finland; sångerska (mezzosopran); elev af Yves Bax, mme Vaucourbell och mme Marchesi i Paris 1893—95; konserterade redan 1893 och följ. år i Helsingfors och ingick 1896 äktenskap med bankdirektören, grefve Karl Mannerheim; återupptog 1899 sin konstnärliga verksamhet till förmån för de finska folkbildningssträf-

vandena; hennes konserter i Helsingfors, finska landsorten och Skandinavien inbragte 1903 för ändamålet omkr. 45,000 mark. 1903 flyttade hon och hennes make till Stockholm, sedan den senare under Bobrikoffs väldet blifvit hotad med deportation. A. M. har i den svenska hufvudstaden ofta låtit höra sig offentligt. Hennes röst är en ovanligt präktig mezzosopran. På sitt program upptog hon i början mest franska operor, men har sedan allt mer odlat tyska och nordiska romanser. — Biogr. i finska tidskriften "Nytid" 1901 (af Karl Flodin) och i Sv. Musiktidn. 16. 2. 1903.

Mannheimerskolan, den af Johann Stamitz grundade nya riktningen inom musiken, hvilken vid 1700-talets midt undanträngde den gamla polyfona musiken och satte i stället den homofona med delvis nya principer för temabehandling, satskombination, dynamiska klangverkningsmedel, färgrikare orkestrering, borttagande af den jämnlöpande generalbasen m. m. Jämte Stamitz (s. d.) verkade såsom grundläggande för stilriktningen: Fr. Xaver Richter, Ign. Holzbauer och Joh. Schobert. Af dem, som vidare verkade för stilens utbildning, märkjas: Boccherini, Dittersdorf, Joh. Chr. Bach, Karl och Anton Stamitz, Chr. Cannabich m. fl. Såsom stilens fulländare komma sedan Haydn, Mozart och Beethoven. Då det i våra dagar så ofta talas om ett "upptäckande" af M:s förtjänster, kan naturligtvis därför ej menas, att man ej på 1700-talet varit fullt medveten om det nya i riktningen och uraktlitigt att hedra dem, som hedras borde, utan endast att 1800-talet glömt föregångarna för fulländarna. Tvärtom voro vid 1700-talets slut just de äldre mästarna snarare för mycket än för litet omtyckta. De store, Haydn och Mozart, hade tämligen svårt att tränga igenom, just emedan de äldre hyllades med nästan svärisk kärlek.

Mano (it.), hand. — M. de stra, högra h. — M. sinistra, vänstra h.

Manon (Manon Lescaut), roman af abbé Prévost; har givit upphof till flera operor och baletter: en balett i 3 a. af Halévy, uppf. å St. Op. Paris 3. 5. 1830; en fransk opera med musik af engelsmannen Balfe (Paris 1856); en op. com. i 3 a. af Auber (text af